

НАРАТИВ И НАРАТИВНОСТ ПОД ЛУПОМ НАРАТОЛОГА

(*Od narativa do narativnosti: pola veka naratologije / From Narrative to Narrativity: half a century of narratology*, tematski zbornik radova, ur. Snežana Milosavljević Milić, Jelena Jovanović, Mirjana Bojanić Ćirković, Niš: Filozofski fakultet, 2018)

Тематски зборник радова под насловом *Од наратива до наративности / From Narrative to Narrativity*, који су уредиле проф. др Снежана Милосављевић Милић, доц. др Јелена Јовановић и Мирјана Бојанић Ћирковић, сачињен је уз сарадњу с међународним уређивачким одбором састављеним од афирмисаних, уважених експерата у области филолошких студија и истраживања, који предају на универзитетима у осам држава. Зборник обједињава преко двадесет научних радова у домену књижевнотеоријских и критичко-полемичких наратолошких истраживања, написаних на енглеском (половина радова), српском, руском и њемачком језику. Аутори радова (Vasily Syrov, Zuzana Fonioková, Jan Tlustý, Beáta Thomka, Валерий Тюпа, David Stromberg, Искра Тасевска Хаџи-Бошкова, Tommy Sandberg, Петра Пешић, Снежана Милосављевић Милић, Јелена Јовановић, Константин Баршт, Адријана Марчетић, Monika Fludernik, Бојан Благојевић, Дејан Д. Милутиновић, Александар С. Пејчић, Peter Nühn, Zoi Tsviltidou, Emma Hutson, Лидија Делић, Драгана Вукићевић и Мирјана Бојанић Ћирковић) су обухватили готово све слојеве у којима је о наратологији и њеним аспектима могуће расправљати или их примијенити на конкретна књижевна дјела. Отвара се питање да ли је нови приступ проучавању књижевности истински довео до „смрти аутора“ или је угао сагледавања ауторове улоге промијењен тако да је и даље могуће идентификовати перспективе литерарности које своје поријекло имају у личносном, ауторском самоситуирању, те његовом хетероситуирању у одређене историјске токове, дефинисани хронотоп и специфично идеолошко окружење из којег књижевно дјело настаје. Таква разматрања реактуелизују покушаје откривања пишчеве намјере, као и противаргумената којима се заговара сингулативна интерпретација текста. Нудећи одговоре на нека од ових питања, аутори радова, између осталог, истражују поље наративног идентитета сагледавајући га у односу на наратолошки концепт, али и у односу с њим. При томе се ослањају на Бартову (Barthes), Рикерову (Ricoeur), Римон-Кенанину

(Rimmon-Kenan), Четманову (Chatman), Бранеровову (Bruner) и Мек-Адамсову (McAdams) визију приступа проучавања књижевности, уз консултовање социолингвистике (Charlotte Linde) и теорије биографије (Paul John Eakin). Истраживања упућују на то да је књижевном тексту као корпусу могуће приступити као виртуелној (друштвеној) заједници наратора, кроз све могуће димензије и правце наративних укрштања. Сасвим сигурно, из вида се не губи да не постоји нарација која нема све конституенте (фабула, наратор, наратор), колико год се у новијим истраживањима инсистирало на интерсубјективном односу између аутора и реципијента књижевног дјела као његовом полазишту и исходишту. Показује се да је наведене конституенте у њиховом терминологизованом облику могуће редефинисати с циљем сагледавања литерарности у контексту свијета у којем постоји преиспитивање генеративне и рецептивне способности самог књижевног текста као предмета проучавања. У том смислу, сусрет између пишчеве и читаоачеве свијести назива се књижевном комуникацијом, а њен садржај у многоме зависи од слоја интерпретације који је индивидуално обојен, јер почива на реципијентовим индивидуалним интерпретативним способностима. Таква истраживања свој почетак имају у дијахроним сагледавањима жанровских трансформација и односа између наративности и памћења, сагледаних, између осталог, у кључу посматрања наратива као начина на који људска врста организује своје поимање времена. Из теоријских разматрања, нужно су усиљедила и примијењена корпусна истраживања у којима су аутори контекстуализовали и у књижевним текстовима анализирали различите нараторолошке категорије, при томе се служећи поставкама и терминологијом која сеже од класичне до најсавременије посткласичне, когнитивне нараторологије, истовремено рушећи старе и постављајући нове оквире анализе. Унутар тако постављених истраживања, ликови бивају схваћени као нестварне јединке у могућим свјетовима, као историјски парњаци, као стварносне варијанте, сурогати или интертекстуалне верзије стварних образаца. Незаобилазно подручје истраживања у овом зборнику радова јесу и негације и виртуелни наративи, те непостојећи свјетови који обитавају у нараторској свијести, постојећи као нематеријализоване, нереализоване могућности, те представљајући одређујући фактор крњег нараторског идентитета. Остварују се итроспективни увиди како у свијет ликова (путем интерне фокализације), тако и у свијет њихових стварних аутора (путем садржаја преписке, дневничких биљешки, свједочења). Сам сусрет/судар/сукоб класичне и посткласичне нараторологије и нараторолошких истраживања иницирао је настанак овдје обједињених научних радова који су у својој основи полемички и који објављивањем у овом зборнику доприносе помјерању увријежених начина сагледавања предметног

приступа проучавању књижевности. Занимљивост је, а и посебан научни куриозитет да су се у корицама истог зборника нашли радови који једни друге афирмишу или оповргавају, што је његова посебна вриједност за све будуће читаоце, јер им омогућава да „уживо“ посматрају процес трансформисања, испитивања, примјене и преиспитивања нових терминологизованих поставки у наратологији, која је иницијално настала на проучавању приповједних текстова, да би, како је видљиво и из садржаја овога зборника, подручје свога интересовања проширила на лирику, драму, дигиталне и мобилне технологије, филм, па и само дијахроно сагледавање човјековог битисања уопште, не заобилазећи дуго скриване, прећуткиване просторе физичке (само)интимности.

Међународни тематски зборник под називом *Од наратива до наративности / From Narrative to Narrativity*, објединио је радове еминентних теоретичара књижевности, у којима су преиспитиване нове и старе теорије и приступи проучавању књижевности, затим оспоравани, креирани, дефинисани и редефинисани научни термини, помјерани су оквири и границе и проширивана подручја обухвата књижевног наратива на друге облике комуникације, проблематизовани су маргинализовани идентитетски наративи, дате анализе књижевних корпуса и интроспективне ситуираности њихових аутора, те понуђена полемичка сучељавања како са класичним, тако и са савременим наратолошким поставкама, уз указивање на нове углове посматрања (ре)актуелизованих теоријских проблема.

Својим теоријским опсегом и досегом, диверсификованом а сведеном тематиком, отварањем нових теоријско–истраживачких подручја, актуелношћу и акрибичношћу, зборник радова *Од наратива до наративности / From Narrative to Narrativity* је, под уредништвом С. Милосављевић Милић, Ј. Јовановић и М. Бојанић Ћирковић, и уз њихову сарадњу с уређивачким одбором, понудио јединствен увид у савремена наратолошка проучавања. Његов значај за садашње и будуће проучаваоце наратива, не само у књижевности него и у филму, дигиталним и мобилним технологијама, историји, те теорији културе, веома је велики. Он нуди резултате научних истраживања која обухватају веома широко подручје унутар науке о књижевности, чији ће резултати бити незаобилазни за потоње истраживаче наратива у било којем његовом облику и појавној форми.

Сања Ђ. Маџура²

Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет

² sanja.macura@flf.unibl.org